

Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava na Kosovu o Inicijativi REKOM

Priština/Prishtinë, Kosovo
4. oktobar 2008.

Konsultacije je organizovao Fond za humanitarno pravo Kosovo. U konsultacijama su učestvovalo 22 predstavnika pretežno udruženja porodica žrtava i nestalih lica, kao i šest predstavnika međunarodnih organizacija u svojstvu posmatrača. Uvodničari su bili Nataša Kandić (Fond za humanitarno pravo, Srbija), Vesna Teršelič (Documenta, Hrvatska) i Bekim Blakaj (Fond za humanitarno pravo Kosovo), a skup je moderirala Valdete Idrizi (Community Building Mitrovica, Kosovo).

Postoji potreba na regionalnom nivou za celovitom istinom o tome šta se dogodilo.

Potrebno nam je jedno telo koje će na vrlo organizovan način koristiti dokumentaciju koju je prikupio Haški tribunal, organizovati dodatnu istragu povodom brojnih slučajeva kojima se Haški tribunal i domaći sudovi nisu bavili, napraviti mapu ratnih zločina, pokazati sliku šta se dogodilo, istovremeno na taj način pomoći tužilaštvima ali ono što je bitno stvoriti jednu potpunu sliku o ratnim zločinima, stvoriti klimu u svakom društvu, klimu u kojoj će se razvijati solidarnost i saosećajnost sa žrtvama i stvoriti jednu javnu platformu da žrtve mogu da govore o onome što se njima dogodilo. (Nataša Kandić, Fond za humanitarno pravo, Srbija, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Mislim da je silno važno i zbog odgovornosti koju imamo prema preživjelima i prema svima u našim društvima, vrlo je važno utvrdit činjenice a te su činjenice toliko kompleksne da ih se može sagledat samo u regionalnom kontekstu. Mi u Hrvatskoj naprosto ne možemo saznat i vidjet sve što se dogodilo onima koji su izbjegli nakon vojne akcije Oluja u avgustu 1995. ako oni danas više ne žive u Hrvatskoj, a mnogi žive u BiH i u Srbiji. (Vesna Teršelič, Documenta, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Inicijativa za osnivanje REKOM je u interesu kosovskih žrtava.

Na Kosovu se procenjuje da je ubijeno 13 hiljada ljudi, da je sa Kosova iseljeno 800.000 ljudi, da je zapaljeno ili demolirano 127.000 privrednih i individualnih objekata. Mi danas na Kosovu nemamo jednu instituciju koja može da nam da podatke o tome kada i gde su se dogodili ti zločini, ko je izvršio te zločine i u kom vremenskom periodu (...)S toga, smatram da formiranje ove komisije, po mom viđenju, ja podržavam takav vid da se formira jedna komisija. (Teki Bokshi, advokat sa Kosova, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Ja želim da kažem da ste me uverili da se treba formirati komisija, iako nije ništa u našim rukama. Neka se formira komisija. (Bajram Çerkini, Udruženje Kujtimi, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Stvaranje ove Komisije, možda bi bilo, čika Bajrame, prevazilaženje ili jedna dopuna manjkavog rada svih vlada i jedan direktan pritisak na njih. (Arsim Gërxhaliu, šef Kancelarije UNMIK za nestala lica-OMPF, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Ja izražavam svoje mišljenje da svaka inicijativa koja ima za početak u osnovi humanizam, što ima za osnovu izvođenje na svetlo jedne realnosti ili rasvetljavanje svega onoga što se dogodilo na Kosovu je u interesu naših nastojanja, našega rada, našeg Saveta [udruženja porodica nestalih], naših udruženja i na poseban način ima koristi i interes i svaki član porodice (...) ovu inicijativu, koju sam rekao načelno podržavam, mislim da je u našem interesu. (Haki Kasumi, Savet za koordinaciju udruženja porodica nestalih na Kosovu, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Koristim priliku da pozdravim ovu inicijativu za formiranje komisije, jednog regionalnog tela, koje će pomoći sveukupnom procesu, ne samo rasvetljavanja sudbine nepronadenih, odnosno nestalih, nego i u predstavljanju istine i plasmanu istine, u senzibiliziranju javnosti o ovom pitanju. (Prënk Gjetaj, Predsednik Komisije Vlade Kosova za nestala lica, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Mi treba dobro da razmislimo i da shvatimo da nam je potrebna jedna inicijativa o osnivanju komisije zarad istine i ja mislim da treba da postoji i bez jedne debate, ovako kako smo ujedinjeni, danas ovde, da budemo tako i u Beogradu i u Zagrebu i u Sarajevu i svugde. Zločincu treba reći u oči da zločin postoji, da je izvršio i da mu je obraz okaljan genocidom. I ova komisija, ja mislim, treba da postoji i da svako od vas da svoje mišljenje o tome i da imamo vremena da razmislimo. (Ahmet Graiçevci, Udruženje Shpresa dhe Kujtimi, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Mi dolazimo i odlazimo i živimo s patnjama u duši i glavi tražeći da saznamo šta se dogodilo, koja je istina, ko ima tu istinu, gde da nađemo istinu? Ja sam identifikovao iz Batajnice 05 dva brata i strica a sada me još više muči da saznam istinu ko ih je masakrirao. Znači nisu dovoljni samo njihovi kosti i grobovi, sada me možda više interesuje istina. Mi trebamo uraditi to, njima dugujemo koji u poslednjim minutima nisu mislili na sebe nego su se molili da se mi spasemo od nemilosrdne smrti. (Lush Krasniqi iz Korenice/Korenicë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Tražimo da istina izađe na videlo, da se zna kako su ti zločini učinjeni i ko je to učinio. Bez jedne takve inicijative ne verujem da bismo mogli uraditi nešto. (...) Nama ostaje da kao porodice i građani Kosova i ostale nevladine organizacije koje su ovde i koje su nam se i u ovom trenutku pridružile i koje će nam se pridružiti, jer smo jedini mi koji možemo ovaj proces da vodimo napred, jedini smo koji možemo da dokažemo istinu. Ja znam da istina preko pravosudnih organa neće izaći, ali mi se ne trebamo predati. (Hysni Berisha, Udruženje porodica nestalih Shpresimi, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Mislim da svi zajedno, svaka ruka koja nam se pruža za saradnju, treba je prihvatiti, treba poštovati, jer samo na taj način se vrši bolja koordinacija. Dakle ako budemo bolje sarađivali,

ako se bolje informišemo, samo na taj način možemo popuniti te praznine koje su ostale čitavih ovih godina. (Valdete Idrizi, Community Building Mitrovica, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4.oktobar 2008.)

Deo predstavnika udruženja porodica nestalih sumnja da je moguće formirati Regionalnu komisiju sa Srbijom, dok se ne izvini i prizna albanske žrtve.

Meni je žao, inicijativa je dobra ali nije u pravi trenutak, nije vreme. (...) Koju regionalnu komisiju vi hoćete da formirate sa Srbijom, sa onim koji nas ne priznaju, sa onim koji ne priča sa nama, sa onima koji svaki dan otvaraju vrata ratu. (Bajram Qerkini, Udruženje Kujtimi, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4.oktobar 2008.)

Kako se može formirati ta komisija, kada oni, kada sam srpski narod ne priznaje Kosovo, nije se do sada nijednom izvinuo. Još uvek se Srbija se nije demokratizovala a ja ne znam da je do sada došao, nije došao nijedan srpski političar da se pokloni pred našim grobovima, a ima preko 900 otkrivenih masovnih grobnica na Kosovu, nijednom nije došao da ih poseti. Ovaj narod je povezan i sa svojom crkvom, nijedan srpski sveštenik nije došao da poseti nijednu grobnicu negde na Kosovu i da traži izvinjenje, a to su ona pitanja da smo mi veoma daleko sa tim narodom. Oni najpre treba da se osveste, da traže izvinjenje, ali istovremeno i da odgovaraju za počinjena dela. Mi znamo vrlo dobro da se u Srbiji još uvek na vlasti nalaze te komandne, vojne i policijske strukture koje su učinile te zločine na Kosovu. (Ymer Merlaku, Udruženje porodica nestalih iz Kline/Klinë, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Svaki član porodice, šta god da donosi ova komisija, želi da sazna istinu. Srbija treba da traži oprost od Albanaca, treba da imenuje sve počinioce zločina koji su izvršeni na Kosovu, treba da nadoknadi štetu zločina proizašlu iz rata. (Xhafer Velju, Udruženje Pengu i lirise, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Većina predstavnika udruženja žrtava nemaju poverenja u sudove u Srbiji. Neki učesnici smatraju da su suđenja važna bez obzira gde se odvijaju.

Sa aktivnostima sudova u Srbiji koji donose presude, konkretan slučaj za porodicu Bogujevci iz Podujeva, sa tim se mi ne slažemo. Jer, Nataša zna jako dobro da se teški zločini i genocid kažnjavaju na međunarodnom nivou a ne na internom, unutrašnjem, nivou u Srbiji. Ti sudovi su dali zakletvu pred Ustavom te Srbije, koja je i danas na snazi, i koja je počinila te zločine i tada. (Artan Selimi, udruženje Loti dhe kujtimi, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4. oktobar 2008.)

Ali, ja smatram da je korisno, na primer, da slučaj zločinca Saše Cvjetana, koji je osuđen maksimalnom kaznom za bolove i za zločine što je izvršio u Podujevu, da se sudi u Beogradu iz razloga što u aktuelnim balkanskim okolnostima, apsolutno je nemoguće da se isti sprovede i da se sudi na Kosovu. Kada takva mogućnost ne postoji, objektivno apsolutno je nemoguće da sada Kosovo zatraži od Srbije izručivanje jednog državljanina. (Teki Bokshi sa Kosova, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4.oktobar 2008.)

Stoga po mom i mišljenju apsolutne većine Albanaca, uticaj suđenja za počinjene zločine na Kosovu, a koja se organizuju i vode u Srbiji, to je farsa i za nas neprihvatljivo. U ime velike većine Albanaca i porodica, ali i aktivista i udruženja, molim Natašu Kandić i ostale aktiviste da obuhvate u program komisije svakako osnivanje specijalnog suda, koji bi organizovao pravednija suđenja.. (Haki Kasumi, Savet za koordinaciju udruženja porodica nestalih na Kosovu, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa udruženjima žrtava, Priština/Prishtinë, Kosovo, 4.oktobar 2008.)